

N:o 37.

Ank. till Riksd. kansli den 17 mars 1899 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändrade straffbestämmelser för brott, som omförmälas i 18 kap. 6 och 13 §§ strafflagen.

Uti en vid sistlidet års riksdag inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 56, hemställde herr *Fridtjuv Berg* om ändring af 25 kap. 20 § strafflagen i syfte att religions- eller skollärare, som beginge brott, hvarom i 18 kap. 6 § strafflagen förmäles, skulle dömas till afsättning från embete eller tjänst, äfven om straffarbete ej följde å förbrytelsen.

Lagutskottet, till hvars behandling förslaget hänvisades, afstyrkte emellertid af uppgifna skäl bifall till detsamma, och blef denna hemställan godkänd af båda kamrarne.

Under erinran om hvad vid sistlidet års riksdag förekommit och med förmälan, att det numera genom ett af Kongl. Maj:t den 25 augusti sistlidet år meddeladt utslag blifvit fastslaget, att en församling kunde nödgas bibehålla och aflöna en lärare, som blifvit af domstol dömd därför, att han mot barn, hvilka han till undervisning och uppfostran mottagit, öfvat sådan osedlig handling, att fara för deras förförelse måste anses hafva uppstått, har nu samme motionär uti en inom Andra Kammaren väckt och till lagutskottet hänvisad motion, n:o 174, hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om framläggande af förslag till sådan ändring i gällande straffbestämmelser

för brott, som omförmälas i 18 kap. 6 och 13 §§ strafflagen, att afsättning från embete eller tjenstebefattning å de förra alltid samt å de senare i händelse af försvärande omständigheter följa må.

Den motion, som nu föreligger till behandling, är, såsom synes, af väsentligt större omfattning än den vid sistlidet års riksdag i ämnet afgifna. Medan den sistnämnda endast afsåg införande af bestämmelse om afsättning såsom nödvändig straffpåföljd af religions- och skollärares brott enligt 18 kap. 6 § 1 mom. strafflagen, har motionären nu föreslagit, dels att nämnda straffpåföljd ovilkorligen skall inträda vid alla i 18 kap. 6 § — således äfven andra momentet — omförmälda brott, der de föröfvas af embets- eller tjenstemän, dels ock att afsättning i händelse af försvärande omständigheter skall följa äfven å brott enligt 18 kap. 13 § strafflagen, der embets- eller tjenstemän göra sig till dylika brott skyldiga.

Medan mot motionärens förslag vid sistlidet års riksdag kunde göras gällande, att åt detsamma gifvits i vissa afseenden allt för snäfviga gränser, synes hans nu framlagda förslag gifva fog för den anmärkningen, att detsamma innebär en allt för vidtgående förändring af bestående lagstiftning. Hvad först beträffar förslaget om afsättning såsom påföljd för embets- och tjenstemän af alla i 18 kap. 13 § omnämnda, under försvärande omständigheter begångna brott, skulle för denna ändrings genomförande erfordras antingen att straffbestämmelserna i berörda paragraf så skärptes, att straffet för det fall, att försvärande omständigheter förefunnes, blefve straffarbete, eller ock att den i 25 kap. 20 § strafflagen gifna regeln om afsättning såsom påföljd, då straffarbete ådömts, skulle så modifieras, att embets- eller tjenstemän, som under försvärande omständigheter beginge brott enligt 18 kap. 13 §, skulle, oafsedt det straff, hvarmed gerningen belades, dömas till mistning af embete eller tjenst. Båda de sålunda förefintliga alternativen äro enligt utskottets mening oantagliga. Att uti den i 18 kap. 13 § gifna straffskalan, hvilken nu såsom minimum har böter och såsom maximum fängelse i sex månader, vidtagna så väsentlig skärpning, att ifrågavarande brott, der försvärande omständigheter förefunnes, blefve ovilkorligen belagdt med straffarbete, lärer ej kunna anses stå väl tillsammans med den allmänna uppfattningen om straffvärdheten af de brott, som i paragrafen finnas omnämnda. Derest denna skärpning vidtoges, skulle dessutom konsekvensen i straffskalan kräfva en allmän förhöjning af

straffen för ifrågavarande brott, enär eljest skilnaden emellan straffet för brott, begånget under försvårande omständigheter, och straffet för brott i de fall, då sådana omständigheter ej föreläge, blefve allt för stor.

Utskottet kan ej heller finna behöfligt eller lämpligt att, såsom enligt det andra alternativet skulle ske, embets- och tjänstemän skulle, oafsedt beskaffenheten af deras innehafvande befattning, utsättas för strängare påföljder af brott enligt 18 kap. 13 § än som förekomma vid andra brott, der straffmaximum är fängelse. Den inre grunden för stadgandet om afsättning såsom påföljd af brott, begångna utom embetet eller tjänsten, är naturligtvis den, att embets- eller tjänstemannen genom brottet ådagalagt sådan grad af brottslighet, att det förtroende, hvarpå hans embets- eller tjänsteställning hvilar, ej vidare kan förväntas återställt; och vår lag har fastställt gränsen härutinnan sålunda, att afsättning i regel skall följa, då straffarbete ådömes brottet. Ur nyss angifna synpunkt torde man ej kunna anse sådana sedlighetsbrott, som omförmälas i 18 kap. 13 §, vara för embets- eller tjänstemän i allmänhet af mera förtroenderubbande art än andra dermed i fråga om straffet likstälda brott. Endast för det fall, att en embets- eller tjänstebefattnings rätta handhavande ställer särskilda kraf på innehafvarens sedliga vandel, kan det därför, enligt utskottets åsigt, vara befogadt att för afgörande af frågan, huruvida afsättning från embetet eller tjänsten skall å brottet följa, tillmäta sedlighetsbrotten större betydelse än öfriga brott.

Sådana särskilda kraf föreligga, enligt utskottets mening, i fråga om innehafvare af embets- och tjänstebefattning af sådan art, att densamma är att hänföra under de i 18 kap. 6 § 1 mom. gifna bestämmelser, således i fråga om religions- eller skollärare eller innehafvare af annan tjänstebefattning, hvilken innebär uppgift att såsom uppfostrare eller läromästare omhänderhafva ungdom till undervisning eller uppfostran. För att t. ex. en religions- eller skollärare skall rätt fylla sin uppgift, är det nemligen ej nog, att han besitter duglighet att bibringa undervisning; han måste ock i sin vandel verka såsom ett föredöme för de unga. Sedlighetsbrott, begånget af en lärare, bör därför, vid bedömande af lärarens lämplighet att vid sin befattning bibehållas, tilläggas väsentligt större vikt än andra brott, hvilkas allmänna straffbarhet är densamma som sedlighetsbrottets.

Af dessa skäl anser utskottet motionärens förslag om ändrade straffbestämmelser för brott enligt 18 kap. 13 § strafflagen så till vida vara förtjent af gillande, att lagen bör medgifva möjlighet att döma sådana embets- och tjänstemän, hvilkas befattningar kunna hänföras

under de i 18 kap. 6 § 1 mom. gifna bestämmelser, till afsättning äfven för brott enligt 18 kap. 13 §, ehuru straffet ej uppgår till straffarbete. Att fastställa en bestämd gräns på straffskalan, vid hvilken denna afsättningsmöjlighet skall inträda, synes emellertid utskottet ej lämpligt; bäst torde vara att medgifva domstolarne full frihet att bedöma, huruvida i det särskilda fallet ett brott enligt 18 kap. 13 § är af beskaffenhet att ådagalägga en sådan embets- eller tjenstemans olämplighet för sin befattning samt att för sådan händelse döma till afsättning.

För brott enligt 18 kap. 6 § 1 mom. skall, såsom utskottet vid sistlidet års riksdag erinrade, redan enligt nu gällande lagstiftning i regel dömas till straffarbete, hvarmed jemväl följer afsättning från embete eller tjenst. Men straffet kan likvisst stanna vid fängelse och den brottslige sålunda undgå att träffas af afsättningsbestämmelsen i 25 kap. 20 §. I öfverensstämmelse med det ofvan sagda och då det i berörda moment omförmälda brott, äfven der förmildrande omständigheter föreligga, synes utskottet innefatta ett afgörande bevis för brottslingens olämplighet att bibehållas vid tjenstebefattning af sådan art, som finnes i momentet åsyftad, anser utskottet lagändring erforderlig i syfte att förhindra, att en innehafvare af dylik befattning, som gjort sig skyldig till brott af i momentet omförmäld beskaffenhet, kan, ehuru allmänna meningen kräfver hans aflägsnande, kvarstå i utöfning af det embete eller tjenst, hvartill han genom brottet visat sig alldeles olämplig.

Äfven i fråga om berörda moment synes emellertid motionären i sin hemställan hafva gått längre än ofvan anförda omständigheter påkalla. Genom en ändring af den innebörd, motionären föreslagit, skulle nemligen innehafvare af embete eller tjenst i allmänhet, utan hänsyn till embetets eller tjenstens beskaffenhet, dömas till afsättning för brott enligt förenämnda moment. Det skulle då kunna inträffa, att t. ex. en embetsman, hvars embetsverksamhet fölle helt och hållet utanför uppdrag af sådan art, som i momentet angifves, skulle, derest han såsom förmyndare gjorde sig skyldig till otuktsbrott med myndlingen, blifva dömd till afsättning, ehuru brottet, i anseende till förmildrande omständigheter, belades med fängelse. I anslutning till hvad utskottet ofvan yttrat, anser utskottet en så vidtgående förändring ej erforderlig; det synes utskottet vara tillräckligt, om lagen ändras så, att innehafvare af embete eller tjenst af i momentet angifven art alltid kan för brott enligt momentet träffas af afsättning.

Hvad slutligen vidkommer förslaget om afsättning såsom nödvändig påföljd af de i 18 kap. 6 § 2 mom. omförmälda brott, torde det samma, om än — såsom ock utskottet vid nästlidet års riksdag antydde — skäl kunna för detsamma anföras, knappast vara af behof eller lämplighet betingadt. I regel följer ju straffarbete, dermed ock afsättning, å sådant brott, och för den händelse att straffet stannar vid fängelse, torde omständigheterna vara så förmildrande, att afsättningspåföljden med skäl bör uteblifva. I fråga om de i momentet omnämnda embets- och tjänstemän förefinnes ej i samma grad, som i afseende å de i mom. 1 omförmälda, uti embetets eller tjänstens beskaffenhet anledning att på deras sedliga vandel ställa särskilda kraf, och det torde vid sådant förhållande ej vara skäl att i afseende å brott enligt 2 mom. stadga något undantag från den allmänna regeln, att afsättning följer först då straffarbete ådömts.

På grund af det ofvan anförda får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning af herr Bergs förevarande motion, ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om framläggande af förslag till sådan ändring af gällande lagbestämmelser, hvarigenom kunde ernås, att, då religions- eller skollärare eller innehafvare af annan embets- eller tjänstebefattning, hvilken innebär uppgift att såsom uppfostrare eller läromästare omhänderhafva ungdom till undervisning eller uppfostran, gör sig skyldig till brott, som omförmäles uti sjetta eller trettonde § af 18 kap. strafflagen, under sådana förhållanden, att hans bibehållande vid embetet eller tjänsten måste anses olämpligt, afsättning komme att i hvarje fall följa på den brottsliga gerningen.

Stockholm den 17 mars 1899.

På lagutskottets vägnar:

K. S. HUSBERG.